

Тетяна Коржинська,

аспірант Хмельницького національного університету

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ЗМІСТУ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ МИТНИКІВ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ РЕСПУБЛІКИ ПОЛЬЩІ

У статті здійснено аналіз особливостей організації та змісту професійної підготовки майбутніх митників у вищих навчальних закладах Республіки Польща. Обґрунтовано організаційну, змістову, реалізаційну площину професійної підготовки майбутніх фахівців митної справи. Головний акцент у статті був зроблений на особливостях розробки освітніх програм і навчальних планів професійної підготовки майбутніх митників. Окреслено перспективи подальшого наукового дослідження в зазначеному напрямку.

Ключові слова: підготовка, професійна підготовка, майбутні митники, освітня програма, навчальний план, форми організації навчання, методи навчання.

Постановка проблеми у загальному вигляді. На сучасному етапі процес організації діяльності митних органів Республіки Польща, система професійної підготовки майбутніх митників в умовах освітньої парадигми «навчання упродовж життя», вимоги Євросоюзу, Всесвітньої митної організації до професійної діяльності митників сприяють виробленню нових підходів до організації навчання майбутніх фахівців митної справи. Така організація перебачає трансформацію як у змістовому, так і процесуальному компонентах професійної підготовки майбутніх митників.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано вирішення даної проблеми та на які опирається автор. Проблемою професійної підготовки майбутніх митників переймаються такі науковці, як: М. Богуміль (M. Bogumił), М. Борковскі (M. Borkowski), М. Вуйтович (M. Wójtowicz), Є. Гваджинська (E. Gwardzińska), Б. Гурнік (B. Górnik), Х. Дрезінська (K. Drezińska), К. Рачковський (K. Raczkowski), І.Тимінська (I. Tymińska), Ю. Юра (J. Jura), З. Чижевський (Z. Czyżewski), В. Чижович

(W. Czyżowicz), Й. Ярмул-Міколайчик (J. Jarmul-Mikołajczyk). Такі фахівці як: А. Поро, В. Острога, С. Кошкіна, А. Лауринавичюс, Р. Женжеруха, С. Зуєв, А. Крастиньш, А. Крупченко, І. Сирвачева, М. Федотов, Д. Віддоусон, Л. Шорников, Є. Гордієнко, Т. Хуа, І. Явінг, – розглядають проблему професійної підготовки майбутніх митників у Республіки Польща з позиції формування компетентностей спеціалістів митної справи.

Метою статті є висвітлення основних особливостей організації та змісту професійної підготовки майбутніх митників у вищих навчальних закладах Республіки Польща.

Виклад основного матеріалу дослідження. Результати наукових пошуків дозволяють розглядати особливості професійної підготовки майбутніх митників у Республіці Польща у трьох площинах: організаційній (типи навчальних закладів, що здійснюють підготовку майбутніх митників, освітні рівні, структура підготовки, принципи розроблення освітніх програм), змістовій (завдання, уточнення цілей навчання, добір, структурування змісту навчання) та реалізаційній (студентські практики; створення професійно орієнтованого середовища для самовдосконалення та професійного зростання).

З позиції організаційних аспектів професійної підготовки майбутніх митників у Польщі є кілька типів вищих навчальних закладів, що здійснюють професійну підготовку фахівців митної справи та відрізняються умовами прийому, тривалістю навчання, освітніми ступенями, ресурсним забезпеченням тощо.

Загалом у Республіці Польща виділяють два типи вищих навчальних закладів: вищі навчальні заклади університетського типу, що пропонують навчання в галузі гуманітарних, технічних, медичних, економічних, педагогічних наук, художнього мистецтва, військової справи; вищі професійні школи, що здійснюють підготовку фахівців для конкретної професійної сфери.

Вищі навчальні заклади Республіки Польща, що здійснюють підготовку майбутніх митників (Університет технологій та економіки ім. Олени Ходковської, Вища школа безпеки, Вища школа економіки в Радомі,

Познанський економічний університет, Краківська академія ім. Анджея Фрича Моджевського, Вища Школа Економіки та Інновацій в Любліні, Вища школа права і адміністрації в Перемишлі, Вища школа публічної адміністрації ім. С. Сташица в Білостоку, Університет економіки в Кракові, Вища школа єврорегіональної економіки імені Альсіде де Гаспарі, Вища школа комерції ім. Короля Стефана Батори в Пйотркові Трибунальському, Університет природничих наук в Любліні тощо), пропонують вступникам оволодіти освітніми програмами, що дозволяють одержати різні освітні ступені: перший ступінь вищої освіти – бакалавр (ліцензіат) або інженер (навчання триває від шести до восьми семестрів); другий ступінь вищої освіти – магістр (навчання триває 3-5 семестрів) та магістр-інженер (від 10 до 12 семестрів); третій ступінь вищої освіти – доктор філософії (докторантура триває від 6 до 8 семестрів). Випускники мають можливість продовжити навчання на курсах післядипломної освіти (від двох до чотирьох семестрів) та отримати відповідний сертифікат. Найбільш пріоритетними освітніми рівнями підготовки майбутніх митників у Польщі є бакалавр (ліцензіат) і магістратура [1].

Тривалість навчання майбутніх митників для отримання відповідного освітнього ступеня варіюється залежно від статусу навчального закладу.

Так, наприклад, у Вищій торговій школі в Радомі, Вищій школі безпеки, Вищій школі економіки та інновацій в Любліні для отримання ступеня бакалавра необхідно провчитися 6 семестрів (3 роки), ступеня магістра – 4 семестри (2 роки), повна (неперервна) магістерська вища освіта досягається за 10 семестрів (5 років) навчання. Університет технологій та економіки ім. Хелени Ходковської та Познанський економічний університет дозволяють отримати ступінь бакалавра за 8 семестрів (4 роки) навчання, ступінь магістра – за 4 семестри (2 роки), повну (безперервну) магістерську вищу освіту можна отримати за 12 семестрів (6 років) навчання.

Навчальний рік майбутніх митників складається з 30 тижнів, поділений на 2 семестри: зимовий семестр (з 1 жовтня приблизно до 15 лютого наступного календарного року) – 15 тижнів занять і зимової екзаменаційної сесії; літній

семестр (з 16 лютого приблизно до 30 вересня) – 15 тижнів занять і літньої екзаменаційної сесії. Один місяць під час літніх канікул, як правило, призначений для проходження професійної практики. Навчальний графік вищі навчальні заклади визначають самостійно. Екзаменаційна сесія проходить два рази на рік. У вищих навчальних закладах Польщі викладання здійснюється польською мовою, проте, можна навчатися й англійською мовою.

Набір на навчання у вищих навчальних закладах Республіки Польща здійснюється на конкурсній основі суми балів предметів атестату зрілості, які потрібно набрати для вступу того чи іншого факультету. Деякі вищі навчальні заклади проводять набір на основі вступного іспиту, або на базі даних атестату зрілості та складання вступного екзамену [2].

Освітні програми підготовки майбутніх митників у вищих навчальних закладах Республіки Польща створюються на основі компетентнісного підходу з урахуванням рекомендацій проекту «Тюнінг», оскільки орієнтуються на оволодіння майбутніми фахівцями компетентностями, які є необхідними під час виконання професійних обов'язків. До основних принципів розробки програм підготовки фахівців митної справи у системі вищої освіти Республіки Польща належать наступні: індивідуалізація, гнучкість навчальних планів, інтегративність, практична спрямованість, професійна спрямованість [3].

Змістове наповнення освітніх програм, навчальних планів професійної підготовки майбутніх митників у Польщі залежить від кваліфікаційних напрямів підготовки фахівців митної справи, які повністю забезпечують потреби Польської держави до діяльності митників. Вищі навчальні заклади Республіки Польща здійснюють підготовку майбутніх фахівців митної справи з усіх необхідних кваліфікаційних напрямів підготовки, а саме: внутрішня безпека; психологія; національна безпека; управління; адміністрація; економіка; фінанси та бухгалтерський облік; транспорт; міжнародні економічні відносини; товарознавство; менеджмент і технологія виробництва; міжнародні відносини; підприємницьке право тощо.

Навчальні плани професійної підготовки майбутніх митників реалізуються завдяки меті, прогнозованим результатам навчання, змісту навчання та критеріям оцінювання навчальних досягнень майбутніх фахівців. Структура типового навчального плану підготовки майбутніх митників за кваліфікацією «бакалавр» у вищих навчальних закладах Республіки Польща умовно складається з трьох циклів: загальноосвітньої підготовки, професійно-орієнтованої підготовки, практичної підготовки, – що включають обов’язкові дисципліни та курси за вибором студентів, які забезпечують поглиблене вивчення обраної предметної галузі.

Для більш детального уявлення змістового наповнення навчальних планів підготовки майбутніх митників у Республіці Польща варто розглянути декілька прикладів.

Так, аналіз результатів дослідження навчального плану професійної підготовки майбутніх митників за спеціальністю «торгівля товарами та митна служба» освітнього ступеня «бакалавр» в Університеті природничих наук в Любліні показав, що план містить 48 навчальних дисциплін, серед яких є: Інформаційні технології, Безпека, Охорона здоров’я, Ергономіка, Європейська економічна інтеграція, Технології рослинних матеріалів, Технології тваринної сировини, Вступ до управління, Товарознавство сировини та продуктів рослинного походження, Технологія матеріалів, Інжинірингові матеріали, Математична статистика, Аналітика непродовольчих товарів, Прилади та інжиніринг виробничих процесів, Методи оцінки продукції, Молекулярна діагностика, Екологія, Фальсифікація товарів, Міжнародні економічні відносини, Іноземна мова, Фізичне виховання, Мікроекономіка, Макроекономіка, Математика, Фізика, Хімія, Інженерна графіка, Бухгалтерський облік, Мікробіологія, Управління якістю, Біохімія, Пакування, Товарознавство продуктів, Промислове товарознавство, Основи маркетингу, Митне право, Збереження. Навчальний план також включає інформацію про практичну підготовку та написання диплому, яке починається з 5-6 семестру.

Для опанування майбутніми митниками всього навчального плану студентам надається 210 кредитів.

З метою підготовки майбутніх митників за спеціальністю «безпека аеропортів» кваліфікаційного рівня «магістр» професорсько-викладацьким складом Вищої школи економіки в Радомі було розроблено навчальний план, розрахований на 4 семестри (2 роки) – 132 кредити, що містить 25% дисциплін загальноосвітнього циклу (Географія безпеки, Історія Безпеки, Іноземна мова, Закон Оборони Республіки Польща, Психологія загрози, Соціологія, Фізична культура), 33 % дисциплін циклу фахових предметів, 13 % дисциплін спеціалізації (Антропологія культур, Інфраструктура аеропорту, Внутрішні та міжнародні повітряні перевезення, Організація охорони та захисту аеропортів, Закон авіації, Управління безпекою аеропортів), 22 % дисциплін за вибором. Виробнича практика майбутніх митників охоплює 12 кредитів.

Варто зазначити, що навчальні плани підготовки майбутніх митників однакових спеціальностей у різних вищих навчальних закладах Республіки Польща мають певні відмінності у змістовому наповненні. Така тенденція пов'язана з широкою автономією вищих навчальних закладів, умовами та набором студентів.

Професійна підготовка майбутніх фахівців митної справи у Республіці Польща вирізняється намаганням вищих навчальних закладів максимально привити студентами не лише теоретичні, але й практичні навички. Тому процес навчання за митними спеціальностями завжди супроводжується практиками у різних організаціях, комерційних фірмах у межах Польщі, а також всього Європейського союзу. Серед основних закладів Республіки Польща, що готові прийняти студентів для проходження практики наступні: державне управління, міські ради, митниці, митні склади, податкові органи, страхові компанії, бухгалтерські контори, офіси центральної та місцевої влади, суди, прокуратура, військова поліція тощо. Вищі навчальні заклади Республіки Польща беруть активну участь у різноманітних програмах обміну по типу Socrates та Erasmus, мають налагодженні зв'язки з іншими європейськими ВУЗами (Франція,

Німеччина, Іспанія та інші). Усе це дає можливість студентам навчатися по обміну, проходити практику, стажування. Практика сприяє оволодінню студентами сучасними методами, формами організації та знаряддями праці в галузі їх майбутньої професії, формуванню у них професійних умінь, навичок для прийняття самостійних рішень під час конкретної роботи в реальних виробничих умовах, вихованню потреби систематично поновлювати свої знання та творчо їх застосовувати в практичній діяльності. Студенту, який не виконав програму практики з поважних причин, може бути надано право проходження практики повторно. Студент, який отримав незадовільну оцінку з практики, відраховується з університету [4].

З метою підготовки конкурентоздатних фахівців митної справи у вищих навчальних закладах Республіки Польща навчальними планами передбачено оволодіння як теоретичними знання, так і практичними вміннями та навичками шляхом застосування форм навчання: лекції, практичні, семінарські, лабораторні заняття, консультації, самостійна робота, науково-дослідна робота під керівництвом наукового керівника, дистанційне навчання. Серед основних форм організації навчання у вищих навчальних закладах Республіки Польща домінують денна, заочна, вечірня, екстерн. З метою активізації та стимулювання навчально-пізнавальної діяльності студентів у вищих навчальних закладах Республіки Польща застосовують, крім традиційних методів навчання (бесіда, розповідь, інструктаж, метод проектів, дискусія, «круглий стіл»), інтерактивні: метод запитань і відповідей «Академії наук» (*akademii nauki*), метод «відкриття» («*Otwarcie*»), метод кейсів, ділову гру, роботу в парах, трійках, роботу в групах, метод «мозкового штурму», метод «Навчаючи вчуся», тренінг, ситуаційні завдання, бізнес-кейс.

Щодо оцінювання навчальних досягнень майбутніх митників, то кожен вищий навчальний заклад Республіки Польща встановлює свою шкалу оцінювання, що зазначається в статуті. Найбільш поширена наступна схема: 5,0 – відмінно, 4,5 – дуже добре, 4,0 – добре, 3,5 – посередньо, 3,0 – задовільно, 2,0 – незадовільно [4].

Висновки та перспективи подальших розвідок у даному напрямку.

Отже, особливістю професійної підготовки майбутніх митників Республіки Польща сьогодні є реалізація європейського виміру, що знаходить відображення у визначенні мети і завдань підготовки митників; включенні європейської специфіки у зміст окремих дисциплін навчального плану професійної підготовки майбутніх митників; визнанні необхідності забезпечення реалізації рішень Болонського процесу та релевантних стандартів якості освіти; участі у європейських проектах і схемах забезпечення мобільності студентів; заключенні міждержавних, міжінституційних угод. У подальшому вбачається потреба у вивченні можливостей використання польського досвіду з професійної підготовки майбутніх митників у вітчизняній системі вищої освіти.

Список використаної літератури

1. Ficoń K. Edukacja logistyczna w systemie wyższego szkolnictwa niepublicznego w Polsce / Krzysztof Ficoń ; Wyższa Szkoła Administracji i Biznesu im. Eugeniusza Kwiatkowskiego w Gdyni. – W. : Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Administracji i Biznesu im. Eugeniusza Kwiatkowskiego w Gdyni. – № 16 (2011). – S. 162-176.
2. Дунай, В. А. Усе про карту поляка та вищу освіту в Польщі : [довідник] / В. А. Дунай. – Т. : Підручники і посібники, 2013. – 223 с.
3. Tuning educational structures in Europe, TUNING [Electronic resource]. – URL : www.unideusto.org/tuningeu
4. Абітурієнтам та студентам про навчання та роботу в Польщі [Електрон. ресурс] // Молодіжна спілка поляків України «Квіти Полонії». – К, 2015. – Режим доступу : http://polonia.io.ua/s199611/abiturintam_ta_studentam_pro_navchannya_ta_robotu_v_polshchi

Рецензент – кандидат педагогічних наук, доцент Головчук С. Ю.

Стаття надійшла до редакції 16.09.2016

Коржинская Т. В. Особенности организации и содержания профессиональной подготовки будущих таможенников в высших учебных заведениях Республики Польша

В статье проведен анализ особенностей организации и содержания профессиональной подготовки будущих таможенников в высших учебных

заведениях Республики Польша.. Обоснованно организационную, содержательную, реализационную плоскости профессиональной подготовки будущих специалистов таможенного дела. Главный акцент в статье был сделан на особенностях разработки образовательных программ и учебных планов профессиональной подготовки будущих таможенников. Определены перспективы дальнейшего научного исследования в указанном направлении.

Ключевые слова: подготовка, профессиональная подготовка, будущие таможенники, образовательная программа, учебный план, формы организации обучения, методы обучения.

Korzhynska T. V. Peculiarities of organization and content of professional training for future customs officers in higher educational institutions of the Republic of Poland

In this article we have analysed the peculiarities of organization and content of professional training for future customs officers in higher educational institutions of the Republic of Poland. It has been explained organizational, content-related, implementation elements of professional training for future customs officers in higher educational institutions of the Republic of Poland (Helena Chodkowska University of Technology and Economics, University of Security, Radom Academy of Economics, Poznan University of Economics, Andrzej Frycz Modrzewski Krakow University, University of Economics and Innovation in Lublin, Higher School of Law and Administration in Przemyśl, Stanislaw Staszic College of Public Administration in Białystok, Krakow University of Economics, Alcide De Gasperi University of Euroregional Economy, the Stefan Batory Higher School of Business in Piotrków Trybunalski, University of Life Sciences in Lublin) that carry out the training of specialists from the above-mentioned field in various qualifications covering the needs of the Polish Customs Service.

The organizational aspects of training for future customs officers in the article are provided by description of: types of educational institutions that carry out the training of future customs officers in the Republic of Poland, educational levels (bachelor, master, doctor of philosophy), terms of study to obtain customs qualification, structure of training, principles of elaboration of educational programs and curricula).

The content-related aspects of professional training for future customs experts are presented in the form of list of qualifications, according to which the training of future customs officers is carried out, training cycles specified in curricula, disciplines thanks to which professional competence of future customs officers is formed.

We have indicated the implementation aspects of professional training for future customs officers in the article by description of peculiarities of production practice that takes the tenth part of time of professional training, agencies that can potentially be the bases for practical training of future customs officers, forms, methods of organization of teaching process, assessment system of students' educational achievements.

The articles primarily emphasizes the peculiarities of elaboration of educational programs and curricula for professional training of future customs officers based on competency building approach through implementation of Tuning Project's ideas. The perspectives of further scientific research in the specified direction are outlined.

Keywords: *training, professional training, future customs officers, educational program, curriculum, forms of organization of training process , training methods.*